

Hribernik Karol:

Anžek — štrbunk!

koli svetega Martina smo imeli navadno čevljarje v hiši. Dobili smo vsak po par novih čevljev za zimo, povrhu pa še zakrpano staro obutev.

Tudi tisto leto so se bili oglasili čevljarji prav na Martinov dan. Še preden so jeli peti petelini, so se že pojavili. Poropotali so na hišna vrata. Dekla jim je hitela odpret, mati so pa medtem prižgali svetilko.

»Dobro jutro, zaspanci!« je vzkliknil pomočnik, ko je vstopil težko obložen v izbo.

»Kaj, zaspanci? Enkrat v letu vstanete čevljarčki pred solnčnim vzhodom, kdo je potem zaspanec? Mi ne, drugi pa!« ga je hitro zavrnila dekla.

Mojster se je samo namuznil in odložil trinogate stolčke. Pomočnik je pa odvil vrečo in razložil: kladveca, klešče, pile, krivce, šila, krtače in še več drugega orodja. Vajenec je pa postavil nizko mizico, ki jo je prinesel na glavi, v kot k široki peči. Oče so potem razprostrli velik urbas za obutev in podplate na hišno mizo. Preudarjala sta z mojstrom, delila in merila. Končno sta se domenila.

Mati so kmalu prinesli veliko skledo zabeljenih žgancev in postavili pisker sladkega mleka poleg njih.

Nenavadno zgodnji ropot je vzbudil tudi Anžka. Pomežikoval je izpod tople odeje. Čutil se je, da so kar trije tujci v hiši. Razodel je mami, ko je stopila blizu, da želi vstati. Mati ga je prekrizala, oblekla, umila in posadila v kot med zbrane domačine. Ker Anžek ni mogel zajemati iz skupne skleda, mu je naložila mati žgancev in mlekca v skledico.

Anžek je zajemal danes nekako plaho. Niti besedice ni zinil. Obracal je poglede na brusastega (bradatega) mojstra, ki je spretno sukal žlico in globoko zajemal. Samo včasih je pogledal tudi na pomočnika in na vajenca. Privadil bi se ju bil kmalu. Nasprotno pa se mu je zdel mojster hudoben, kajti nikdar se ni nasmejal in pod barusi (brki) so se mu skrivali dolgi, ostrí zobje. Mati je morala celó Anžka opomniti, naj ne pozabi na jed. Anžek je hitro ubogal, a mislil je, da je mojster vendarle nevaren mož. Zato ni mogel razumeti, kako da se starši samo z njim menijo. Oprezno se ga je ogibal.

Po zajtrku je mojster pomerjal čevlje. Vsi so prišli na vrsto. Tudi Anžek. Ko je videl, kako mirno drži vsak domačin nogo, da jo izmeri mojster s trakom in zabeleži številke, se je tudi on ojunačil. Mojster pa mu je izmeril nogo na dolgo in široko, po višini in počez. To si je Anžek dobro zapomnil. Zdaj se mu je posebno prikupil mojster, ker mu ni odgriznil prstka na nogi.

Poslej se Anžek ni več bal resastega moža.

Posnemal je celó mojstra, ko je risal in rezal usnje. Čez vse pa je Anžka zanimal šivalni stroj. Mojster je prisedel in zasukal kolo, da je skakala igla, prebadala in ropotala. Anžek se ni mogel zadosti nagledati stroja. Občudoval je mojstra, kako ga uboga stroj. V pravem času ga požene, v pravem času ga zadrži. Anžek si misli: to je nekaj, da ima vrednost; drugo, kar delata pomočnik in vajenec, je samo igrača. Popravljata stare škrpete in zbijata podplate na kamnu. Kaj je to? To zna on tudi s svojim kladvecem; a stroj goniti kakor mojster, to — to ni šala!

Prikupil se je Anžku tudi zato, ker ga je pogladil po laseh.

Ko je zaropotal šivalni stroj, je Anžek vselej popustil svoje igrače in pritekel v izbo. Žal mu je le bilo, da je mojster zapustil stroj in prisedel k čevljarški mizi. A tudi tedaj je bilo videti dosti zanimivega. Veselo se je Anžku zdelo, ko je nabijal vajenec medene obročke v usnje. Mojster in pomočnik sta pa s šilom ubadala jamice, udevala dreto in zategovala. Anžku ni dalo miru, da je sam taisto poizkusil s konopcem.

Mati in oče sta bila zadovoljna z Anžkom, malim čevljarčkom. Obljubila sta mu, da postane kdaj tudi on čevljarški mojster. Oče mu je pa še rekel, da se bo že zdaj nekaj naučil; drugo pa, ko doraste.

Anžek je bil srečen. Mati se je smejala, in vsi domači so se radovali, ko je oponašal Anžek čevljarje.

Delali so čevljarji urno: Vlagali kopita, s krivcem porezovali podplate in pete, z lesenimi žebli pribijali in z žebeljčki zabijali; pilili, črnili in še drugo delo vsepovprek. Anžku so zaostajale oči; pri svojem čevljarškem igračkanju je pozabil na svet. Ni se brigal ne za kokoši na dvoru, ne za živino v hlevu, ne za mucko in kužka tisti dan.

Popoldne je pa vzel mojster prejo, jo ovil na železni kaveljček in s čevljarско smolo potežoval od zgoraj navzdol. To je bilo Anžku še novo. Drete vlačiti ni znal, tudi v spanju še ne. A veselil se je, kako da bo to kazal sosedovemu Francetu. Zato si je posebno prizadejal, da se nauči tudi »dreto vleči«. Pri tem pa je zašel mojstru za hrbet. Mojster je potegnil — in Anžek — ovbel — štrbunk v škafo, napolnjen z vodo, da so se v njem namakali podplati.

Kar obsedel je v škafu. Kar zaprlo mu je sapo ... Čez par trenutkov šele je zakričal. Mojster se je zavedel in ga je dvignil iz škafo. Drugi so pa prasnili v smeh. Mati je pritekla, huda na razposajene čevljarje, ter sprejela malega ponesrečenca v naročje. Nato ga je slekla, pomirila in preoblekla.

Ko je povedal mojster materi, kako je to šlo, tudi ona ni mogla zadrževati smeha. »Premlad si še, Anžek, premlad za čevljarja,« mu je rekla. »Le čakaj, ko dorasteš, potem boš pa že vlekel dreto.«

Drugi dan je stal sosedov Francek pri ograji in je klical na ves glas: »Anzek trbunk, Anzek trbunk!« Anžek je bil pa zelo hud na Francka in je rekel čevljarjem, da ga bo nabil — — —

Mati je čula o Anžkovih namerah. »Anžek, Anžek!« mu je zapretila s prstom, »če boš ti Francka, bom pa jaz tebe! Že veš, kako — štrbunk v škafl!«

Anžek se je zbal štrbunkanja in je pustil Francka pri miru. In materi ni bilo treba Anžka kaznovati.

Dogodek iz mladih let je ostal Anžku v živem spominu. Jaz, ki sem njegov prijatelj, ga še zdaj pozdravljam z »Anžek — štrbunk!« A on mi tega ne zameri.

Še popravlja mi izvrstno čevlje in po ceni, kar v sedanjih časih tudi ni malenkost.

Drobiž.

Koliko časa gori navadna sveča? Pri bolnikih gori navadno luč (petrolejka) vso noč. Da preveč ne gori, jo nekoliko odvijajo. To je pa škodljivo, takó zdravim, še bolj pa bolnim, ker se razvijajo iz petroleja strupeni plini. Kdor ima rajši, da mu sveti ponoči sveča, lahko naredi, da izhaja z eno samo svečo vso noč. To se doseže s tem, da se nasuje okoli stenja na vrhu sveče toliko drobne kuhinjske soli, da sega do črnege dela pri stenju. Luč sveče je vsled tega zelo šibka in enakomerna, zato pa zaostuje tudi kratka sveča za celo noč.

Strah pred grmenjem in strelo. Kaj storiš, če se bliža nevihta z bliskom in gromom? Če te zaloti vihra na prostem, nikar teči! Drevesa (posamezna) vlečejo strelo nase. Pod drevesom iskati zavetja tudi ne kaže. Od samcatega drevesa se je treba oddaljiti vsaj 15 do 20 metrov. Ako se pa človek od drevesa dalj oddaljuje, ga drevo ne bo več ščitilo. Kjer je svet raven, je v tem slučaju človek privlačna točka za strelo. Če bi se to komu pripetilo ter je polje brez drevja, bi bilo najbolje, da se vsede ali pa vleže na tla.

Koliko tehta zemlja, koliko sonce? Marsikdo bo odgovoril na to vprašanje, da tega nihče ne ve, ker niti zemlje niti solnca ni mogoče stehtati. In vendar so to storili astronomi. Zemlja tehta namreč šest triljonov ton, toliko kakor enako velika jeklena krogla. Sonce pa tehta dva tisoč sekstriljonov ton. Če bi kdo hotel šteti do triljona, rabil bi milijardo let.

Raziskovanje morskih globin. Pri raziskavanju morskih globin mora človek premagati ogromne težkoče: popolno temo in strašno težo vode. Viharji pa ne prihajajo v poštev, ker se voda razburka le na površju, v globini nad sto metrov pa vlada večen mir in molk. Silni pritisk vode brani človeku prodreti v večje globine, zato se raziskovalci poslužujejo raznih aparatov in naprav, ki jih spuščajo v globino, otipavajo z njimi morsko dno, merijo globočino, temperaturo itd. Umevno je, da je raziskovanje morskih globin napredovalo posebno v zadnjih petdesetih letih — vzporedno z napredkom tehnike. Danes vemo, da znaša največja morska globočina 9780 m, in sicer vzhodno od Filipin. Ta globočina je za 1000 m večja nego višina najvišje gore na svetu — Mont-Everesta.

Dokazal, da je zemlja okrogla. V Los Angeles, Cal., so se pred kratkim pogovarjali zvezdoslovci med seboj o zvezdah in zemlji. Naenkrat se pogovor zasuje na vprašanje, je-li zemlja resnično okrogla ali ne. Mimo pride neki nadebuden geografek, sliši debato zvezdoslovcev in poseže vmes: »Da je zemlja okrogla, nam najbolj potrjuje dejstvo, da večina ljudi hodi v pošvepanih čevljih.« Kaj hočete boljšega dokaza?

Svetlikajoče se palme. V severnem delu največje puščave na svetu, Sahare, so našli palmova drevesa, kojih listi ob močni mesečini žaré v posebni vijolični svetlobi. Zanimivo je, da se listov rob svetlika tudi tedaj, ako so listi odrezani.